

Laki

luonnonsuojelulain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan luonnonsuojelulain (9/2023) 9 §, 13 §:n 5 momentti, 16 §:n 2 momentti, 18 §:n 3 momentti, 20 §:n 1 ja 2 momentti, 21 §:n 2 momentti, 23 §:n 1 momentti, 25 §:n 1 ja 3 momentti, 26 §:n 2 momentti, 27 §:n 1 momentti, 28 §:n 2—4 momentti, 29 §:n 1 ja 3 momentti, 30—32 §, 35 §:n 2—4 momentti, 36—38 §, 41 §:n 2 momentti, 47 ja 48 §, 53 §:n 2 ja 4 momentti, 54 §, 57 §:n 3 momentti, 61 §:n 1 ja 2 momentti, 64 §:n 1 ja 4 momentti, 66 §:n 1 ja 4 momentti, 67 §:n 2 momentti, 72 §:n 2 momentti, 77 §:n 2 ja 4 momentti, 79 §:n 1 momentti, 80 §:n 2 momentti, 81 §:n 1 momentti, 83 §:n 1 ja 7 momentti, 85 §, 89 §:n 1 momentti, 92 §:n 1—3 momentti, 93 §:n 3 momentti, 94 §:n 2 momentti, 96 §:n 2 ja 3 momentti, 103 §:n 3—5 momentti, 104 §:n 1, 2 ja 4 momentti, 105 §:n 1 momentti, 108 §:n 2 momentti, 111 §:n 1 momentin 3 kohta, 115 §:n 1 momentti, 117 §:n 2 ja 3 momentti, 118 §, 120 §:n 2 momentti, 121 §:n 1 ja 3 momentti, 122 §:n 1 momentti, 124 §:n 1 momentti, 126 §:n 1 momentti, 127 §:n 1 ja 2 momentti, 128 §:n 1 momentti, 129 §:n 2 momentti, 134 §:n 1 ja 2 momentti sekä 135, 140, 141 ja 144 §,

sellaisena kuin niistä on 35 §:n 4 momentti laissa 422/2024, sekä

lisätään 57 §:ään uusi 4 momentti, jolloin nykyinen 4 momentti siirtyy 5 momentiksi, 67 §:ään, sellaisena kuin se on osaksi laissa 840/2023, uusi 3 momentti, 80 §:ään uusi 3 momentti, 108 §:ään uusi 3 momentti ja 134 §:ään uusi 4 momentti, jolloin nykyinen 4 momentti siirtyy 5 momentiksi, seuraavasti:

9 §

Luonnonsuojelun valtion viranomaiset

Ympäristöministeriö vastaa luonnon- ja maisemansuojelun yleisestä ohjauksesta, seurannasta ja kehittämisestä. Ympäristöministeriö on luonnonvaraisten eläinten ja kasvien suojelusta niiden kauppaa sääntelemällä annetussa neuvoston asetuksessa (EY) N:o 338/97, jäljempänä *CITES-asetus*, tarkoitettu hallintoviranomainen.

Lupa- ja valvontavirasto edistää luonnon monimuotoisuuden suojelua ja kestäväää käyttöä sekä maiseman suojelua, vastaa tässä laissa sille säädetyistä viranomaistehtävistä, valvoo tämän lain säännösten noudattamista ja käyttää luonnonsuojelun yleisen edun puhevaltaa sekä tukee mahdollisuuksien mukaan kunnan toimintaa toimialaansa kuuluvissa asioissa.

Elinvoimakeskus edistää luonnon monimuotoisuuden suojelua ja kestäväää käyttöä sekä maiseman suojelua alueellaan ja vastaa tässä laissa sille säädetyistä viranomaistehtävistä. Elinvoimakeskus toimii lisäksi 4 luvun mukaisena tukiviranomaisena ja ohjaa, valvoo ja edistää tuen toimeenpanoa.

Metsähallitus vastaa valtion luonnonsuojelualueverkoston hallintaan, käyttöön ja hoitoon liittyvistä tehtävistä sekä muista sille tässä laissa osoitetuista viranomaistehtävistä.

Rajavartiolaitos osallistuu tämän lain noudattamisen valvontaan luonnonsuojelualueilla.

Tulli valvoo tämän lain ja CITES-asetuksen noudattamista maahantuonnissa, maastaviennissä, jälleenviennissä ja kauttakuljetuksessa.

13 §

Kansallinen luonnon monimuotoisuusstrategia ja toimintaohjelma

Elinvoimakeskus voi laatia alueelleen 1 momentissa tarkoitettua luonnon monimuotoisuusstrategiaa ja toimintaohjelmaa koskevan luonnon monimuotoisuuden toimeenpanosuunnitelman. Toimeenpanosuunnitelman laatimisessa tulee varmistaa riittävä vuorovaikutus alueen keskeisten toimijoiden kanssa.

16 §

Luonnonsuojeluohjelman oikeusvaikutukset

Lupa- ja valvontavirasto voi myöntää luvan poiketa 1 momentissa säädetystä rajoituksesta, jos suojelun tarkoitus ei mainittavasti vaarannu.

18 §

Luonnonsuojelun seuranta

Metsähallitus, Lupa- ja valvontavirasto sekä toimialueellaan elinvoimakeskus vastaavat luonnonsuojelualueiden ja luonnonmuistomerkkien määrää ja pinta-alaa sekä niiden ekologista tilaa koskevasta seurannasta.

20 §

Avustus luonnon monimuotoisuuden suojelun ja hoidon edistämiseen

Elinvoimakeskus voi myöntää valtion talousarvion rajoissa avustusta hankkeisiin ja toimenpiteisiin luonnon monimuotoisuuden ja luonnon- ja kulttuurimaiseman suojelun ja hoidon edistämiseksi. Avustusta voidaan myöntää myös tutkimukseen ja kehitystyöhön.

Avustuksen maksamisesta, maksatuksen keskeytyksestä ja takaisinperinnästä säädetään valtionavustuslaissa (688/2001). Sen 12, 19, 21 ja 22 §:ssä tarkoitettua tehtävää hoitaa Työllisyys-, kehittämis- ja hallintokeskus. Työllisyys-, kehittämis- ja hallintokeskus hoitaa elinvoimakeskuksen lisäksi myös valtionavustuslain 15 §:ssä tarkoitettuja valvontatehtäviä.

21 §

Tuki

Elinvoimakeskus voi myöntää tukea hakemuksesta tai maanomistajan kirjallisella suostumuksella. Jos tuki edistää tuen saajan taloudellista toimintaa, se voidaan myöntää ainoastaan hakemuksen perusteella.

23 §

Tuen järjestäminen

Elinvoimakeskus järjestää tuen hankinnan ja sen luovuttamisen tuen saajalle. Elinvoimakeskuksen tehtäviin kuuluu tukemisen suunnittelu, tuen hankinnan valmistelu, hankintapäätöksen ja -sopimuksen tekeminen, tavaroiden tai palveluiden maksaminen sekä hankinnan ja tuen luovuttamisen järjestäminen tukipäätökseen perustuen sekä muut tukemisen edellyttämät järjestämistehtävät.

25 §

Tuen hakeminen ja suostumuksen antaminen

Tukea on haettava kirjallisesti elinvoimakeskukselta tai maanomistajan on annettava siihen kirjallinen suostumuksensa ennen tuettavan toimen aloittamista. Tukea ei saa myöntää ennen kuin toimeen aikaisemmin myönnetyn tuen vaikutusaika on päättynyt.

Jos tukea myönnetään maanomistajan kirjallisen suostumuksen nojalla, on elinvoimakeskuksen varmistettava, että sillä on 2 momentissa tarkoitetut tiedot.

26 §

Tuen myöntämisen edellytykset

Tuki voi kattaa kustannukset osaksi tai kokonaan. Myönnettävän tuen laskentaperusteena on tavarasta tai palvelusta elinvoimakeskukselle aiheutuva arvonlisäverollinen kustannus.

27 §

Tukihakemuksen tai suostumuksen peruuttaminen

Tuen hakija saa peruuttaa hakemuksensa tai maanomistaja tuen myöntämiseen annetun suostumuksensa kokonaan tai osittain tukipäätöksen tiedoksi saamiseen saakka. Hakijan tai maanomistajan on viivytyksettä ilmoitettava peruuttamisesta kirjallisesti elinvoimakeskukselle.

28 §

Päätös ja sopimus tuesta

Elinvoimakeskuksen on ilmoitettava tuen saajalle tuen toteutunut rahallinen arvo toimenpiteiden valmistuttua.

Elinvoimakeskus voi tehdä tuensaajan kanssa sopimuksen toimen toteuttamisen ja tuen luovuttamisen yksityiskohdista. Sopimuksen on tarvittaessa sisällettävä määräykset sopijapuolten tehtävistä ja vastuista tukitoimien toteuttamisessa ja muista tukemisen käytännön toteuttamisen yksityiskohdista.

Jos tuki myönnetään maanomistajan suostumuksen perusteella, elinvoimakeskus ei saa antaa myönteistä päätöstä ennen kuin se on tehnyt sopimuksen maanomistajan kanssa toimen toteuttamisen ja tuen luovuttamisen yksityiskohdista.

29 §

Tuen keskeyttäminen ja takaisinperintä

Elinvoimakeskuksen on keskeytettävä tukeminen, jos on ilmeistä, että:

- 1) tuen saaja on jättänyt ilmoittamatta tai antanut väärän tai harhaanjohtavan tiedon ja tämä on olennaisesti vaikuttanut tuen saantiin, määrään tai ehtoihin;
 - 2) tuen saaja käyttää tukea olennaisesti muuhun tarkoitukseen kuin mihin tuki on myönnetty;
 - 3) tuen saaja muutoin olennaisesti rikkoo tuen ehtoja.
-

Elinvoimakeskuksen on määrättävä jo luovutettu tuki tai sen arvo kokonaan tai osittain perittäväksi takaisin 1 ja 2 momentissa tarkoitetuilla perusteilla. Elinvoimakeskus voi kuitenkin olla perimättä tuen tai sen osan takaisin, jos tuen saaja on oikaissut 1 momentissa tarkoitettua menettelynsä ja tuen tavoitteiden saavuttaminen ei ole vaarantunut.

30 §

Takaisinperittävälle tuelle määrättävä korko ja viivästyskorko

Takaisin perittävän tuen rahamäärälle on maksettava tuen myöntämispäivästä korkolain (633/1982) 3 §:n 2 momentissa tarkoitettua vuotuista korkoa lisättynä kolmella prosenttiyksiköllä. Jos takaisin perittävää määrää ei makseta viimeistään elinvoimakeskuksen asettamana eräpäivänä, sille on maksettava vuotuista viivästyskorkoa mainitun lain 4 §:n 1 momentissa tarkoitettuna korkokannan mukaan.

31 §

Kirjanpito

Tuetusta tai avustetusta hankkeesta on pidettävä kirjanpitolain (1336/1997) mukaista kirjanpitoa erillisellä kustannuspaikalla tai muulla tavalla siten, että tuen tai avustuksen käytön valvonta on vaikeudetta mahdollista. Kaikki hankkeen toteuttamiseen liittyvät tositteet on säilytettävä kirjanpitolain mukaisesti. Tuen osalta kirjanpitovelvollinen on tuen hankinnasta vastaava elinvoimakeskus ja avustuksen osalta avustuksen saaja.

32 §

Haku aika ja tiedottaminen

Elinvoimakeskus voi asettaa tuen tai avustuksen hakemiselle hakuajan. Elinvoimakeskuksen on tiedotettava mahdollisuudesta hakea tukea tai avustusta, hakemisessa noudatettavasta menettelystä sekä tuen tai avustuksen myöntämisen edellytyksistä ja ehdoista.

35 §

Hankkeiden ja suunnitelmien arviointi

Luvan myöntävän tai suunnitelman hyväksyvän viranomaisen on valvottava, että 1 momentissa tarkoitettu arviointi tehdään. Viranomaisen on pyydettävä arvioinnista lausunto Lupa- ja valvontavirastolta ja siltä, jonka hallinnassa Natura 2000 -verkostoon kuuluva alue on.

Edellä 2 momentissa tarkoitettu lausunto on annettava viivytyksettä ja viimeistään kuuden kuukauden kuluttua siitä, kun lausuntopyyntö on saapunut Lupa- ja valvontavirastoon.

Jos hankkeeseen sovelletaan ympäristövaikutusten arviointimenettelystä annetun lain (252/2017) 3 luvussa tarkoitettua arviointimenettelyä, tämän pykälän 1 momentissa tarkoitettu arviointi tehdään tapauskohtaisesti arviointimenettelyn yhteydessä. Jos kyse on uusiutuvan energian tuotantolaitosten lupamenettelyistä ja eräistä muista hallinnollisista menettelyistä annetun lain (1145/2020) 3 §:n 5 kohdassa tarkoitettua uusiutuvan energian tuotantolaitoksen, eri uusiutuvia energialähteitä yhdistävän laitoksen tai lämpöpumpun ja samalla paikalla sijaitsevan energiavaraston rakentamista, päivittämistä tai käyttöä koskevasta hankkeesta tai tällaisen laitoksen, lämpöpumpun tai varaston sähköverkkoon liittämistä taikka uusiutuvan energian lämmitys- tai jäähdytysverkkoon liittämistä koskevasta hankkeesta, arviointi tehdään aina arviointimenettelyn yhteydessä. Ympäristövaikutusten arviointimenettelystä annetussa laissa tarkoitettua yhteysviranomaisen on sisällytettävä tämän pykälän 2 momentissa tarkoitettua Lupa- ja valvontaviraston ja Natura 2000 -verkostoon kuuluvan alueen haltijan lausunnot mainitun lain 23 §:ssä tarkoitettuun perusteltuun päätelmään.

36 §

Viranomaisen keskeyttämis- ja ilmoitusvelvollisuus

Viranomaisen, jolle laissa säädetyn ilmoitusvelvollisuuden perusteella on tehty ilmoitus 35 §:n 1 momentissa tarkoitettua hankkeesta tai suunnitelmasta, on ryhdyttävä toimivallassaan oleviin toimenpiteisiin hankkeen tai suunnitelman toteuttamisen keskeyttämiseksi, kunnes mainitussa momentissa tarkoitettu arviointi on suoritettu. Viranomaisen on myös välittömästi ilmoitettava asiasta Lupa- ja valvontavirastolle.

37 §

Toimenpiteestä vastaavan ilmoitusvelvollisuus

Jos toimenpide saattaa merkittävästi heikentää Natura 2000 -verkostoon kuuluvan alueen suojelun perusteena olevia luonnonarvoja, toimenpiteestä vastaavan on ilmoitettava siitä Lupa- ja valvontavirastolle. Ilmoitusta ei tarvitse tehdä, jos toimenpide edellyttää viranomaisen lupaa tai 36 §:ssä tarkoitettua ilmoitusta.

Ilmoitus on tehtävä kirjallisesti vähintään 30 vuorokautta ennen toimenpiteeseen ryhtymistä. Se katsotaan toimitetuksi Lupa- ja valvontavirastolle, kun se on saapunut sille. Ilmoituksen tulee sisältää tiedot toimenpiteestä, sen toteuttamistavasta ja vaikutuksista alueen suojelutavoitteisiin. Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä ilmoituksen sisällöstä.

38 §

Toimenpiteen kieltäminen tai rajoittaminen

Jos Lupa- ja valvontavirastolle 36 tai 37 §:n nojalla ilmoitettu toimenpide voisi merkittävästi heikentää Natura 2000 -verkostoon kuuluvan alueen suojelun perusteena olevia luonnonarvoja, Lupa- ja valvontaviraston on 30 vuorokauden kuluessa ilmoituksen saapumisesta kieltävä toimenpiteeseen ryhtyminen tai rajoitettava sitä. Ennen päätöksen tekemistä Lupa- ja

valvontaviraston on pyrittävä neuvottelemaan toimenpiteen toteuttamisen vaihtoehtoista toimenpiteestä vastaavan kanssa 34 §:ssä kielletyn seurauksen estämiseksi.

41 §

Natura 2000 -verkoston toteuttaminen

Alueiden suojelutavoitteiden perusteet sisältyvät Natura 2000 -tietokannan aluekohtaisiin tietolomakkeisiin. Viranomaisten on toteutettava Natura 2000 -verkoston alueiden suojelun perusteena olevien luontotyyppien ja eliölajien ekologistia vaatimuksia vastaavia, niiden säilyttämiseen, lisäämiseen tai parantamiseen tähtäviä toimenpiteitä luonnonsuojelualueita perustettaessa ja muista tämän lain mukaisista toimenpiteistä päätettäessä. Vastaavia toimenpiteitä on toteutettava myös laadittaessa erämaalain (62/1991) mukaisten erämaa-alueiden ja ulkoilulain (606/1973) nojalla perustettujen valtion retkeilyalueiden hoito- ja käyttösuunnitelmia sekä Natura 2000 -alueita koskevia hoito- ja käyttösuunnitelmia samoin kuin Natura 2000 -alueiden tilaa koskevia arvioita. Suojelutavoitteet on otettava huomioon myös alueidenkäyttölain (132/1999) mukaisia kaavoja laadittaessa kaavan tehtävän ja tarkoituksen edellyttämällä tavalla sekä tehtäessä ympäristönhoitoa koskevia tukipäätöksiä.

47 §

Yksityinen luonnonsuojelualue

Lupa- ja valvontavirasto voi maanomistajan hakemuksesta tai suostumuksella päätöksellään perustaa yksityisen luonnonsuojelualueen 43 §:n 2 momentissa tarkoitetut perustamisedellytykset täyttävälle alueelle 15 §:ssä tarkoitettujen ohjelmien, 144 §:ssä tarkoitettujen luonnonsuojeluohjelmien ja -päätösten tai Natura 2000 -verkoston suojelun toteuttamiseksi taikka muutoin luonnonsuojelutarkoituksessa.

Elinvoimakeskus voi maanomistajan hakemuksesta tai suostumuksella päätöksellään perustaa yksityisen luonnonsuojelualueen 43 §:n 2 momentissa tarkoitetut perustamisedellytykset täyttävälle alueelle 14 §:ssä tarkoitettujen toimenpideohjelmien tai muun vapaaehtoisen suojelun toteuttamiseksi.

Harkittaessa 1 tai 2 momentissa tarkoitetun yksityisen luonnonsuojelualueen perustamista on otettava huomioon myös muut yleiseen etuun liittyvät näkökohdat. Yksityistä luonnonsuojelualuetta ei saa perustaa, elleivät maanomistaja ja toimivaltainen viranomainen ole sopineet alueen rauhoitusmääräyksistä ja aluetta koskevista korvauksista.

Lupa- ja valvontavirasto voi ilman maanomistajan hakemusta tai suostumusta päätöksellään perustaa luonnonsuojelualueeksi sellaisen yksityisen alueen, joka sisältyy valtioneuvoston hyväksymään luonnonsuojeluohjelmaan tai jonka suojelu on valtioneuvoston Natura 2000 -verkoston toteuttamista koskevan periaatepäätöksen mukaan toteutettava tässä laissa säädetysti.

Luonnonsuojelualueen merkitsemisestä säädetään 59 §:ssä. Tieto luonnonsuojelualueen perustamisesta on myös tallennettava kiinteistötietojärjestelmään.

48 §

Yksityisen omistaman alueen määräaikainen rauhoittaminen

Lupa- ja valvontavirasto ja yksityinen maanomistaja voivat tässä laissa edellytetyn lajisuojelun edistämiseksi tehdä sopimuksen 43 §:n 2 momentissa tarkoitetut perustamisedellytykset täyttävän alueen määräaikaisesta rauhoittamisesta joko kokonaan tai tiettyjen toimenpiteiden osalta. Sopimus saadaan tehdä enintään 20 vuodeksi kerrallaan.

Elinvoimakeskus ja yksityinen maanomistaja voivat vapaaehtoisen suojelun edistämiseksi tehdä sopimuksen 43 §:n 2 momentissa tarkoitetut perustamisedellytykset täyttävän alueen määräaikaisesta rauhoittamisesta joko kokonaan tai tiettyjen toimenpiteiden osalta. Sopimus saadaan tehdä enintään 20 vuodeksi kerrallaan.

Edellä 1 ja 2 momentissa tarkoitetut sopimukset ovat voimassa, vaikka alue siirtyy uudelle omistajalle.

Tieto sopimuksesta on tallennettava kiinteistötietojärjestelmään.

53 §

Yksityisen luonnonsuojelun rauhoitusmääräykset

Perustettaessa yksityinen luonnonsuojelualue 47 §:n 4 momentissa tarkoitetulla tavalla ilman maanomistajan suostumusta päätökseen otettavat rauhoitusmääräykset eivät saa rajoittaa maankäyttöä enempää kuin aluetta koskevasta luonnonsuojeluohjelmasta tai Natura 2000 -verkostoon kuuluvan alueen suojeluperusteista johtuu, ellei maanomistaja ole muuhun suostunut. Asianosaisten lisäksi kunnalle on varattava tilaisuus tulla kuulluksi ennen päätöksen antamista.

Elinvoimakeskus ja Metsähallitus saavat maanomistajan suostumuksella toteuttaa yksityisen luonnonsuojelun luonnonhoidon tehtäviä.

54 §

Poikkeaminen yksityisen luonnonsuojelun rauhoitusmääräyksistä

Lupa- ja valvontavirasto voi yksittäistapauksessa myöntää luvan poiketa yksityistä luonnonsuojelun aluetta koskevista rauhoitusmääräyksistä, jos poikkeaminen ei vaaranna alueen perustamistarkoitusta ja on tarpeen alueen hoidon, käytön tai olemassa olevien yhdyskuntateknisten rakenteiden tai niihin liittyvien laitteiden kunnostamisen taikka tutkimuksen kannalta.

Jos 1 momentissa tarkoitettu oikeus siirretään toiselle, siirrosta on viipymättä ilmoitettava Lupa- ja valvontavirastolle. Luvan aikaisempi haltija vastaa kaikista lupaan liittyvistä velvoitteista, kunnes hänen tilalleen on hakemuksesta hyväksytty toinen.

57 §

Luonnonsuojelun hoito- ja käyttösuunnitelma

Lupa- ja valvontavirasto voi hyväksyä hoito- ja käyttösuunnitelman yksityiselle luonnonsuojelun alueelle, jos suunnitelmalle on maanomistajan suostumus.

Elinvoimakeskus voi valmistella hoito- ja käyttösuunnitelman yksityiselle luonnonsuojelun alueelle.

61 §

Yksityisen luonnonsuojelun lakkauttaminen ja rauhoitusmääräysten lieventäminen

Lupa- ja valvontavirasto voi alueen omistajan tai sen, jolla asiassa on intressi, hakemuksesta taikka ympäristöministeriön esityksestä kokonaan tai osittain lakkauttaa yksityisen omistaman alueen suojelun tai lieventää sen rauhoitusmääräyksiä, jos alueen luonnonarvot ovat oleellisesti vähentyneet. Sama koskee tilannetta, jossa alueen rauhoitus estää yleisen edun kannalta erittäin tärkeän hankkeen tai suunnitelman toteuttamisen eikä tälle hankkeelle tai suunnitelmalle ole teknisesti ja taloudellisesti toteutettavissa olevaa vaihtoehtoa. Hakemuksesta on hankittava ympäristöministeriön lausunto.

Edellä 1 momentissa tarkoitetun päätöksen ehdoksi voidaan asettaa, että omistaja tai erityisen oikeuden haltija maksaa takaisin hänelle 47 §:n 1—3 momentin tai 111 §:n nojalla maksetun korvauksen kokonaan tai osittain, jos sitä on pidettävä kohtuullisena.

64 §

Suojellut luontotyypit

Lupa- ja valvontavirasto voi päättää suojella seuraavien luontotyyppien (*suojeltu luontotyyppi*) luonnontilaisen tai luonnontilaiseen verrattavan esiintymän, joka on suojellun luontotyypin säilymiselle tärkeä:

- 1) hiekkarannat;
- 2) jalopuumetsiköt;
- 3) pähkinäpensaitot;
- 4) tervaleppämetsät;
- 5) merenrantaniityt;
- 6) lehdesniityt;
- 7) kedot;
- 8) rannikon metsäiset dyynit;
- 9) sisämaan tulvametsät;
- 10) harjumetsien valorinteet;
- 11) meriajokaspohjat;
- 12) suojaisat näkinpartaispohjat;
- 13) kalkkikalliot.

Jos 2 momentissa tarkoitetulla päätöksellä määritelty suojellun luontotyypin esiintymä on menettänyt merkityksensä luontotyypin suotuisan suojelutason saavuttamiselle tai säilyttämiselle, Lupa- ja valvontavirasto voi lakkauttaa esiintymän suojelun.

66 §

Poikkeus luontotyypin hävittämis- ja heikentämiskiellosta

Lupa- ja valvontavirasto voi yksittäistapauksessa myöntää poikkeuksen 64 §:n 2 momentissa tai 65 §:n 1 momentissa tarkoitetusta kiellosta, jos kyseisen luontotyypin suojelutavoitteet eivät huomattavasti vaarannu tai luontotyypin suojelu estää yleisen edun kannalta erittäin tärkeän hankkeen tai suunnitelman toteuttamisen eikä hankkeelle tai suunnitelmalle ole teknisesti ja taloudellisesti toteutettavissa olevaa vaihtoehtoa.

Jos hanke tai toimenpide, jota varten lupa on myönnetty, siirtyy toiselle, luvan siirtoa on haettava Lupa- ja valvontavirastolta. Luvan saanut vastaa kaikista lupapäätöksen mukaisista velvollisuuksista, kunnes hänen tilalleen on hyväksytty toinen.

67 §

Uhanalaisten luontotyyppien hoito

Elinvoimakeskus ja Metsähallitus voivat lisäksi maanomistajan suostumuksella toteuttaa tarpeellisia hoito- ja kunnostustoimenpiteitä tiukasti suojellulla luontotyyppillä sekä suojellulla luontotyyppillä sen jälkeen, kun Lupa- ja valvontavirasto on tehnyt 64 §:ssä tarkoitetun päätöksen.

Elinvoimakeskuksen ja Metsähallituksen on pyydettävä Lupa- ja valvontaviraston lausunto ennen 2 momentissa tarkoitettujen hoito- ja kunnostustoimenpiteiden toteuttamista.

72 §

Kuolleena löydetty rauhoitettu eläin

Jos 1 momentissa tarkoitettulla eläimellä asianmukaisesti käsiteltynä on tieteellistä tai opetuksellista arvoa, se saadaan ottaa talteen ja ilman aiheutonta viivytystä luovuttaa Luonnontieteelliselle keskusmuseolle, muulle luonnontieteelliselle museolle tai laitokselle tai korkeakoululle, jonka on haettava hallussapitoon 89 §:ssä tarkoitettu Lupa- ja valvontaviraston lupa.

77 §

Erityisesti suojeltavien eliölajien esiintymispaikkojen suojelu

Lupa- ja valvontavirasto voi päättää suojella erityisesti suojeltavan lajin säilymiselle tärkeän esiintymispaikan. Suojelupäätöksessä on määriteltävä esiintymispaikan rajat. Esiintymispaikkaa ei saa hävittää eikä heikentää. Kielto tulee voimaan, kun päätös on annettu tiedoksi alueen omistajille ja haltijoille.

Jos 2 momentissa tarkoitettu esiintymispaikka on menettänyt merkityksensä eliölajin suotuisan suojelutason saavuttamiselle tai säilyttämiselle, Lupa- ja valvontavirasto voi lakkauttaa esiintymispaikan suojelun.

79 §

Euroopan unionin tärkeinä pitämien eliölajien esiintymispaikkojen suojelu

Lupa- ja valvontavirasto voi päättää suojella lintudirektiivin 4 artiklan 2 kohdassa tarkoitetun tai direktiivin liitteessä I mainitun eliölajin taikka luotodirektiivin liitteessä II mainitun eliölajin suotuisan suojelutason saavuttamisen tai säilyttämisen kannalta merkittävän esiintymispaikan.

80 §

Uhanalaisten eliölajien elinympäristöjen hoito

Elinvoimakeskus ja Metsähallitus voivat maanomistajan suostumuksella toteuttaa tarpeellisia hoito- ja kunnostustoimenpiteitä 78 §:ssä tarkoitetulla lisääntymis- ja levähdyspaikalla sekä 77 §:ssä tarkoitetulla erityisesti suojeltavan lajin esiintymispaikalla ja 79 §:ssä tarkoitetulla Euroopan unionin tärkeänä pitämän eliölajin esiintymispaikalla sen jälkeen, kun esiintymispaikan suojelusta on tehty päätös.

Elinvoimakeskuksen ja Metsähallituksen on pyydettävä Lupa- ja valvontaviraston lausunto ennen 2 momentissa tarkoitettujen hoito- ja kunnostustoimenpiteiden toteuttamista.

81 §

Uusina tavattujen eliölajien suojelu

Lupa- ja valvontavirasto voi päättää suojella Suomessa uutena löydetyn tai tieteelle ennestään tuntemattoman eliölajin esiintymispaikan, jos se on välttämätöntä eliölajin tutkimiselle ja säilymiselle.

83 §

Poikkeus eliölajin suojelua koskevista säännöksistä

Lupa- ja valvontavirasto voi myöntää luvan poiketa 70, 73, 74 ja 77—79 §:ssä säädetystä, jos siitä ei ole haittaa eliölajin suotuisan suojelutason säilyttämiselle tai sen saavuttamiselle.

Jos hanke tai toimenpide, jota varten lupa on myönnetty, siirtyy toiselle, luvan siirtoa on haettava Lupa- ja valvontavirastolta. Luvan saanut vastaa kaikista lupapäätöksen mukaisista velvollisuuksista, kunnes hänen tilalleen on hyväksytty toinen.

85 §

Erityisesti suojeltavan eliölajin avustettu leviäminen

Edellä 83 §:ssä säädetystä poiketen Lupa- ja valvontavirasto voi antaa mainitussa pykälässä tarkoitettun luvan erityisesti suojeltavan eliölajin yksilöiden tai niiden osien siirtämiseen eliölajin luontaisen levinneisyysalueen ulkopuolelle vain, jos se on eliölajin säilyttämisen tai suotuisan suojelutason saavuttamisen ja eliölajin ilmastonmuutokseen sopeutumisen kannalta välttämätöntä.

Edellä 1 momentissa tarkoitettu päätös voidaan muulla kuin valtion omistamalla alueella tehdä vain maanomistajan suostumuksella. Päätöksen edellytyksenä on, että maanomistaja ja Lupa- ja valvontavirasto ovat sopineet toimenpiteiden toteuttamisen yksityiskohdista.

89 §

Poikkeukset eliölajien hallussapidon, vaihdannan, maahantuonnin ja maastaviennin kielloista

Lupa- ja valvontavirasto voi myöntää poikkeuksen 87 ja 88 §:ssä säädetystä kielloista eliölajien tutkimus- ja suojelutarkoitukseen tai koulutustarkoitukseen.

92 §

Maisemanhoitoalueen perustaminen

Valtakunnallisen maisemanhoitoalueen perustamisesta ja tarkoituksesta päättää ympäristöministeriö maakunnan liiton tai Lupa- ja valvontaviraston esityksestä.

Maakunnallisen maisemanhoitoalueen perustamisesta ja tarkoituksesta päättää Lupa- ja valvontavirasto rekisteröidyn paikallisen tai alueellisen yhdistyksen, kunnan tai maakunnan liiton esityksestä.

Elinvoimakeskus voi laatia maisemanhoitoalueelle hoito- ja käyttösuunnitelman. Valtakunnallisen maisemanhoitoalueen hoito- ja käyttösuunnitelmasta on sen valmisteluvaiheessa pyydettävä ympäristöministeriön lausunto.

93 §

Maisemanhoitoaluetta koskevat määräykset

Lupa- ja valvontavirasto voi myöntää luvan poiketa maisemanhoitoaluetta koskevista määräyksistä.

94 §

Maisemanhoitoalueen lakkauttaminen

Ympäristöministeriö voi lakkauttaa valtakunnallisen maisemanhoitoalueen tai muuttaa sitä koskevaa päätöstä. Lupa- ja valvontavirasto voi kunnan tai maakunnan liiton esityksestä lakkauttaa maakunnallisen maisemanhoitoalueen tai muuttaa sitä koskevaa päätöstä.

96 §

Luonnonmuistomerkin rauhoituksen lakkauttaminen

Kunta voi yksityisen omistamalla alueella omistajan hakemuksesta tai Lupa- ja valvontaviraston esityksestä osittain tai kokonaan lakkauttaa luonnonmuistomerkin rauhoituksen, jos rauhoitukselle ei ole enää perusteita tai jos rauhoitus estää yleisen edun kannalta merkittävän hankkeen tai suunnitelman toteuttamisen.

Yksityisen alueen omistajan hakemuksesta on hankittava Lupa- ja valvontaviraston lausunto.

103 §

Luonnonarvojen tuottaminen

Lupa- ja valvontavirasto antaa maanomistajan hakemuksesta lausunnon hyvityssuunnitelmasta. Lausunto on toimitettava tiedoksi kunnalle ja maakuntaliitolle, jossa suunnitelmassa tarkoitettu alue sijaitsee.

Hyvityssuunnitelman mukaisten perustavien toimenpiteiden toteutuksen jälkeen Lupa- ja valvontavirasto antaa maanomistajan hakemuksesta lausunnon toimenpiteillä tuotettavien luonnonarvojen laadusta ja määrästä.

Lupa- ja valvontavirasto tallentaa maanomistajan hakemuksesta tiedon toimenpiteillä tuotettavien luonnonarvojen laadusta ja määrästä luonnonsuojelun tietojärjestelmään kuuluvaan rekisteriin.

104 §

Päätös hyvityksen korvaavuudesta

Heikennyksen aiheuttaja voi hakea Lupa- ja valvontavirastolta päätöstä hyvityksen korvaavuudesta. Hakemuksessa on esitettävä:

1) tiedot heikennettävästä alueesta, sen luonnonarvoista ja niiden tilasta ennen heikennystä sekä arvio luonnonarvoille aiheutuvasta heikennyksestä;

2) tiedot niistä 103 §:n mukaisesti tuotetusta luonnonarvosta tai 100 §:ssä tarkoitettusta suojeluhyvityksestä, jolla luontotyyppille tai eliölajin elinympäristölle aiheutuva heikennys hyvitetään.

Jos hakijan esittämä hyvitys täyttää 99—101 §:ssä säädetyt edellytykset, Lupa- ja valvontaviraston on hyväksyttävä hakemus. Lupa- ja valvontaviraston on päätöksessä kiellettävä hyvitysalueen luonnonarvojen hävittäminen ja heikentäminen ja määriteltävä hyvitysalueen rajat. Kielto tulee voimaan, kun päätös on annettu tiedoksi alueen omistajille ja haltijoille.

Lupa- ja valvontavirasto tallentaa tiedon hyvittämisestä luonnonsuojelun tietojärjestelmään kuuluvaan rekisteriin.

105 §

Poikkeus hyvitysalueen suojelusta

Lupa- ja valvontavirasto voi myöntää poikkeuksen 104 §:n 2 momentissa säädetyistä kielloista, jos kielto estää yleisen edun kannalta erittäin tärkeän hankkeen tai suunnitelman toteuttamisen eikä hankkeelle tai suunnitelmalle ole teknisesti ja taloudellisesti toteutettavissa olevaa vaihtoehtoa.

108 §

Alueiden hankinta valtiolle

Alueiden luonnonsuojelutarkoituksessa tapahtuvaan hankintaan liittyvät tehtävät hoitaa:

1) Lupa- ja valvontavirasto 15 §:ssä tarkoitettujen ohjelmien, 144 §:ssä tarkoitettujen luonnonsuojeluohjelmien ja -päätösten tai Natura 2000 -verkoston suojelun toteuttamiseksi taikka muutoin luonnonsuojelutarkoituksessa;

2) elinvoimakeskus 14 §:ssä tarkoitettujen toimenpideohjelmien tai muun vapaaehtoisen suojelun toteuttamiseksi;

3) Metsähallitus olemassa olevan luonnonsuojelualueverkoston täydentämiseksi.

Alueiden hankintaan liittyvistä tehtävistä säädetään tarkemmin valtioneuvoston asetuksella.

111 §

Valtion korvausvelvollisuus

Valtio on velvollinen korvaamaan kiinteistön omistajalle tai erityisen oikeuden haltijalle merkityksellisen haitan, joka aiheutuu:

3) 47 §:n 4 momentin nojalla perustetun luonnonsuojelualan rauhoitussäännöksistä;

115 §

Korvausten jaksottaminen

Poiketen kiinteän omaisuuden ja erityisten oikeuksien lunastuksesta annetun lain 52 §:stä edellä 111 §:ssä tarkoitetun korvauksen maksatus voidaan Lupa- ja valvontaviraston vaatimuksesta jaksottaa enintään neljään vuotuisen maksuerään.

117 §

Luonnonsuojelun tietojärjestelmä

Luonnonsuojelun tietojärjestelmä koostuu tiedoista, jotka tallennetaan tai on tallennettu ympäristöministeriön, Lupa- ja valvontaviraston, elinvoimakeskusten, Metsähallituksen, Suomen ympäristökeskuksen ja Luonnontieteellisen keskusmuseon (*ylläpitäjät*) ylläpitämiin tietojärjestelmiin, rekistereihin ja asianhallintajärjestelmiin. Tietojärjestelmään tallennettavista tiedoista säädetään 118 §:ssä sekä vesilain 18 luvun 1 ja 2 §:ssä.

Ympäristöministeriö, Lupa- ja valvontavirasto, elinvoimakeskus, Metsähallitus, Suomen ympäristökeskus ja Luonnontieteellinen keskusmuseo ovat kukin luonnonsuojelun tietojärjestelmän rekisterinpitäjiä järjestelmään tallentamiensa tietojen osalta.

118 §

Luonnonsuojelun tietojärjestelmään tallennettavat tiedot

Ympäristöministeriön on tallennettava luonnonsuojelun tietojärjestelmään:

1) tämän lain nojalla tekemänsä päätökset sekä tiedot niihin liittyvistä hallinto-oikeuksien ja korkeimman hallinto-oikeuden päätöksistä;

2) 57 §:n 2 momentissa, 61 §:n 1 momentissa ja 92 §:n 3 momentissa tarkoitetut lausunnot;

3) luonnonsuojelun seurannan järjestämiseen liittyvät tiedot ja kertomukset.

Lupa- ja valvontaviraston on tallennettava tietojärjestelmään:

1) tämän lain nojalla tekemänsä päätökset sekä tiedot niihin liittyvistä hallinto-oikeuksien ja korkeimman hallinto-oikeuden päätöksistä;

2) 35 §:n 2 momentissa ja 92 §:ssä tarkoitetut lausunnot ja aloitteet sekä 108 §:ssä tarkoitettuun alueiden hankintaan liittyvät asiakirjat.

Elinvoimakeskuksen on tallennettava tietojärjestelmään:

1) tämän lain nojalla tekemänsä päätökset sekä tiedot niihin liittyvistä hallinto-oikeuksien ja korkeimman hallinto-oikeuden päätöksistä;

2) 108 §:ssä tarkoitettuun alueiden hankintaan liittyvät asiakirjat.

Metsähallituksen on tallennettava järjestelmään:

1) tämän lain nojalla tekemänsä päätökset sekä tiedot niihin liittyvistä hallinto-oikeuksien ja korkeimman hallinto-oikeuden päätöksistä;

2) 35 §:n 2 momentissa tarkoitettu lausunto Natura-arvioinnista, 60 §:n 1 momentissa tarkoitettu hakemus alueen liittämiseksi luonnonsuojelualueeseen sekä 108 §:ssä tarkoitettuun alueiden hankintaan liittyvät asiakirjat.

Ympäristöministeriö vastaa lisäksi 13—15, 33, 39 ja 114 §:ssä tarkoitettujen valtioneuvoston päätösten ja 39 §:ssä tarkoitettun Euroopan komission lausunnon tallentamisesta luonnonsuojelun tietojärjestelmään.

Luonnon monimuotoisuuden tilaa seuraavien viranomaisten ja Suomen ympäristökeskuksen sekä Luonnontieteellisen keskusmuseon on tallennettava 18 §:ssä tarkoitettujen luonnonsuojelun seurantaan koskevat tiedot tietojärjestelmään. Seurantatietoja saavat tallettaa myös kyseisten viranomaisten hyväksymät muut tahot.

Kunnan ja maakunnan liiton on mahdollisuuksien mukaan toimitettava kunnan toiminnassa syntyviä luonnon monimuotoisuutta ja siihen vaikuttavia toimintoja koskevia tietoja Lupa- ja valvontavirastolle tallennettaviksi luonnonsuojelun tietojärjestelmään, jos tietojen suora tallentaminen tietojärjestelmään ei ole mahdollista.

120 §

Tietojen luovuttaminen ja oikeus saada tietoja

Ylläpitäjillä sekä Suomen Metsäkeskuksella, kunnilla ja maakuntien liitoilla, Suomen riistakeskuksella ja Turvallisuus- ja kemikaalivirastolla on salassapitosäännösten estämättä ja maksutta oikeus saada luonnonsuojelun tietojärjestelmästä tiedot, jotka ovat välttämättömiä niille säädettyjen tehtävien hoitamiseksi.

121 §

Päätösten tiedoksi antaminen ja päätöksistä tiedottaminen

Lupa- ja valvontaviraston on annettava 64, 77, 79, 81 ja 104 §:ssä ja Metsähallituksen on annettava 60 §:ssä tarkoitettu päätös tiedoksi hallintolain 62 a §:ssä tarkoitetulla julkisella kuulutuksella, ja tieto kuulutuksesta on julkaistava asianomaisessa kunnassa kuntalain (410/2015) 108 §:ssä säädetyn mukaisesti. Päätökset on lisäksi tallennettava kiinteistötietojärjestelmään.

Ympäristöministeriön, Lupa- ja valvontaviraston, elinvoimakeskusten ja Metsähallituksen on julkaistava tämän lain nojalla tekemänsä päätökset internetsivuillaan. Internetissä julkaistava päätös saa viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 16 §:n 3 momentin estämättä sisältää sijaintitietoja.

122 §

Valvonnan järjestäminen

Lupa- ja valvontaviraston on valvottava tämän lain ja sen nojalla annettujen säännösten ja päätösten sekä Euroopan unionin säännösten noudattamista.

124 §

Väliaikainen toimenpidekielto

Lupa- ja valvontavirasto voi enintään kahdeksi vuodeksi kieltää 43 §:n 2 momentissa tarkoitetun alueen sellaisen käyttämisen, joka voi vaarantaa alueen suojelun tarkoituksen. Lupa- ja valvontaviraston päätöstä on noudatettava muutoksenhausta huolimatta, jollei valitusviranomainen toisin määrää.

126 §

Pakkokeinot

Jos joku lyö laimin tämän lain tai sen nojalla annettujen säännösten ja päätösten noudattamisen taikka ryhtyy niiden vastaiseen toimeen, Lupa- ja valvontavirasto voi kieltää asianomaista jatkamasta tai toistamasta tekoa tai laiminlyöntiä ja sakon tai keskeyttämisen uhalla velvoittaa hänet määräajassa poistamaan oikeudenvastaisen tilan tai korjaamaan laiminlyönnin taikka asettaa uhan, että tarpeelliset toimenpiteet teetetään asianomaisen kustannuksella. Lupa- ja valvontaviraston päätöstä on noudatettava muutoksenhausta huolimatta, jollei valitusviranomainen toisin päättä.

127 §

Luontovahingon ehkäiseminen ja korjaaminen

Jos luonnollinen henkilö tai oikeushenkilö, joka harjoittaa ammatillista toimintaa tai joka tosiasiassa määrää tästä toiminnasta (*toiminnanharjoittaja*), tahallaan tai huolimattomuudesta aiheuttaa tai uhkaa välittömästi aiheuttaa tämän lain tai sen nojalla annettujen säännösten tai päätösten vastaisella toimenpiteellä tai laiminlyönnillä 3 §:n 7 kohdassa tarkoitetun luontovahingon, toiminnanharjoittajan on ilmoitettava luontovahingosta tai sen välittömästä uhasta viipymättä Lupa- ja valvontavirastolle ja ryhdyttävä tarpeellisiin toimenpiteisiin haitallisten vaikutusten ehkäisemiseksi tai rajoittamiseksi mahdollisimman vähäisiksi.

Saatuaan tiedon luontovahingosta tai sen välittömästä uhasta Lupa- ja valvontaviraston on sen lisäksi, mitä 126 §:ssä säädetään, määrättävä haitan aiheuttanut toiminnanharjoittaja tarvittaessa ryhtymään toimenpiteisiin haitallisten vaikutusten ehkäisemiseksi tai rajoittamiseksi mahdollisimman vähäisiksi sekä määrättävä toiminnanharjoittaja ryhtymään eräiden ympäristölle aiheutuneiden vahinkojen korjaamisesta annetussa laissa (383/2009) tarkoitettuihin korjaaviin toimenpiteisiin. Vireillepano-oikeuteen sovelletaan tämän lain 128 §:n 1 momenttia.

128 §

Erityinen vireillepano-oikeus

Haittaa kärsivällä henkilöllä on oikeus saattaa 126 §:ssä tarkoitettu asia vireille Lupa- ja valvontavirastossa, jos vireillepanon tarkoituksena on estää luonnon tuhoutuminen tai luonnonarvojen heikentyminen, joka ei ole merkitykseltään vähäinen, tai käynnistää luontovahingon korjaaminen. Sama oikeus on 134 §:n 4 momentissa tarkoitettulla rekisteröidyillä yhteisöllä toiminta-alueellaan ja kunnalla.

129 §

Toiminta rikosasiassa

Lupa- ja valvontavirasto on rikosasiassa asianomistaja.

134 §

Muutoksenhaku

Elinvoimakeskuksen 4 luvun mukaiseen päätökseen saa vaatia oikaisua. Oikaisuvaatimuksesta säädetään hallintolaissa.

Tämän lain mukaiseen päätökseen saa hakea muutosta valittamalla noudattaen, mitä oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetussa laissa (808/2019) säädetään, jollei tässä laissa toisin säädetä.

Poiketen siitä, mitä oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetun lain 10 §:n 3 momentissa säädetään, valitus Lupa- ja valvontaviraston tämän lain nojalla tekemästä päätöksestä, joka ei koske kiinteistöä tai aluetta, tehdään sille hallinto-oikeudelle, jonka tuomiopiirissä sijaitsee sen henkilön kotikunta tai sen yhteisön kotipaikka, jota päätös pääosin koskee.

135 §

Valitus muun lain nojalla tehdystä päätöksestä

Sen lisäksi, mitä muutoksenhausta erikseen säädetään, Lupa- ja valvontavirastolla on oikeus valittaa muun lain mukaisesta luvan myöntämisestä tai suunnitelman hyväksymisestä koskevasta päätöksestä sillä perusteella, että päätös on tämän lain tai sen nojalla annettujen säännösten tai päätösten vastainen.

Jos 1 momentissa tarkoitettun päätöksen on tehnyt Lupa- ja valvontavirasto, noudatetaan ympäristönsuojelulain 191 §:n 2 momentissa ja vesilain 15 luvun 2 §:n 2 momentissa säädettyä.

140 §

Kumotun lain mukaiset suojellut luontotyypit

Kumotun lain 29 ja 30 §:n nojalla tehtyihin suojeltuja luontotyyppejä koskeviin viranomaisen päätöksiin sovelletaan tämän lain säännöksiä seuraavasti:

1) kumotun lain 29 §:n 1 momentin 1—5, 7 ja 8 kohdassa tarkoitettuihin luontotyyppihin sovelletaan tämän lain 64, 66 ja 67 §:ää;

2) kumotun lain 29 §:n 1 momentin 6 kohdassa tarkoitettuun puuttomat tai luontaisesti vähäpuustoiset hiekkadyynit luontotyyppiin sovelletaan tämän lain 65—67 §:ää.

141 §

Kumotun lain mukaiset eliölajien esiintymispaikat

Kumotun lain 47 §:n 2 ja 3 momentin nojalla tehtyihin erityisesti suojeltavien eliölajien esiintymispaikkojen suojelua koskeviin viranomaisen päätöksiin sovelletaan tämän lain 77, 80 ja 83 §:ää.

Kumotun lain 47 §:n 5 momentin nojalla tehtyihin lajien esiintymispaikkojen suojelua koskeviin viranomaisen päätöksiin sovelletaan tämän lain 79, 80 ja 83 §:ää.

144 §

Soveltaminen ennen kumotun lain voimaantuloa hyväksytyihin luonnonsuojeluohjelmiin ja -päätöksiin

Mitä 47 §:n 4 momentissa, 53 §:n 2 momentissa ja 114 §:ssä säädetään luonnonsuojeluohjelmasta, sovelletaan myös seuraaviin valtioneuvoston ennen kumotun lain voimaantuloa hyväksymiin suojeluohjelmiin ja -päätöksiin:

- 1) 24 päivänä helmikuuta 1978 hyväksytty kansallis- ja luonnonpuistojen kehittämisohjelma siihen myöhemmin tehtyine täydennyksineen;
- 2) 19 päivänä huhtikuuta 1979 ja 26 päivänä maaliskuuta 1981 hyväksytty soidensuojelun perusohjelma;
- 3) 3 päivänä kesäkuuta 1981 hyväksytty lintuvesiensuojeluohjelma;
- 4) 13 päivänä huhtikuuta 1989 hyväksytty lehtojensuojeluohjelma;
- 5) 24 päivänä elokuuta 1989 hyväksytty Mikkelin saarten saariryhmän suojelupäätös;
- 6) 20 päivänä joulukuuta 1990 hyväksytty rantojensuojeluohjelma;
- 7) 27 päivänä kesäkuuta 1996 hyväksytty vanhojen metsien suojeluohjelma.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammikuuta 2026.

Helsingissä 27.6.2025

Tasavallan Presidentti

Alexander Stubb

Kunta- ja alueministeri Anna-Kaisa Ikonen